

TRAJTIMI JURIDIKO-PENAL I DËNIMIT ME BURGIM I TË MITURVE NË KONFLIKT ME LIGJIN

Mikel HYSOMETAJ

Gjyqtar,

Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Sarandë,

mikel.hysometaj@gmail.com

Abstrakt

Ky punim trajton dënimin me burgim të të miturve në konflikt me ligjin. Analiza mbështetet në parimet e drejtësisë penale për të mitur, duke mbajtur në konsideratë parësore interesin më të lartë të fëmijës si dhe faktin se politika penale ndaj tyre, nuk ka qëllim ndëshkimin, por duhet të orientohej drejt arritjes së qëllimit të dënimit të të miturit si rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale ose i kryerjes së një veprë tjetër penale. Kështu, nëpërmjet metodologjisë së interpretimit literal, sistematik dhe teleologjik të normave ligjore, ky punim i kushton një vëmendje të plotë nenit 97 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur, duke nxjerrë në pah përfundimin se dënimi me burgim ndaj një të mituri mund të zbatohet në rast se ai ka kryer një vepër penale për të cilën minimumi i dënimit të parashikuar nga Kodi Penal është 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale dhe shkallës së fajësisë. Në përfundim theksohet rëndësia e reagimit penal ndaj të miturve në konflikt me ligjin, duke i kushtuar rëndësi masave rehabilituese.

Fjalët kyçe: *I mitur, drejtësia penale, dënimi jo me burgim, interesi më i lartë i fëmijës, rishoqërimi, rehabilitimi.*

THE CRIMINAL-LAW TREATMENT OF IMPRISONMENT OF MINORS IN CONFLICT WITH THE LAW

Abstract

This paper examines the imprisonment of minors in conflict with the law. The analysis is grounded in the principles of juvenile criminal justice, with primary consideration given to the best interests of the child and to the fact that criminal policy concerning minors should not be aimed at punishment as such, but rather at achieving the objectives of juvenile sentencing, including resocialisation, reintegration, rehabilitation and the prevention of reoffending or the commission of further criminal offences. To this end, through literal, systematic and teleological interpretation of the relevant legal provisions, the paper provides a comprehensive analysis of Article 97 of the Code of Criminal Justice for Children. It demonstrates that

imprisonment may be imposed on a minor where the minor has committed a criminal offence for which the minimum sentence prescribed by the Criminal Code is seven years and where imprisonment is considered necessary in view of the nature of the offence, its high degree of social dangerousness and the degree of the minor's culpability. The paper concludes by emphasising the importance of an appropriate criminal justice response to minors in conflict with the law, with particular emphasis on rehabilitative measures.

Keywords: *Minor, juvenile justice, non-custodial sentencing, best interests of the child, resocialisation, rehabilitation.*

1. Hyrje

Nuk mendoj se ka ndonjë fushë tjetër ku kërkesa për drejtësi të jetë më e fuqishme se sa ajo në sistemin e drejtësisë penale për të mitur. Të miturit në konflikt me ligjin, që dyshohen, akuzohen ose njihen si autorë të një veprë penale, gëzojnë garanci për mbrojtje e të drejtave të tyre përmes institutenteve ndërkombëtar, rajonal dhe kombëtar që trajtojnë çështjet e drejtësisë për të mitur. Megjithatë, fëmijët shpesh mbahen në paraburgim policor, qendra ndalimi, burgje dhe mjedise të tjera kufizuese të lirisë, në shkelje të traktateve, normave dhe standardeve ndërkombëtare¹. Fëmijët në konflikt me ligjin zakonisht përballen me sfida të shumta në mjediset e tyre sociale dhe ekonomike, prandaj nevojiten përpjekje shumë sektoriale për parandalim dhe reagim, me qëllim ofrimin e mbrojtjes dhe mbështetjes së duhur për këta fëmijë përmes sistemeve të drejtësisë si dhe sistemeve të tjera ndihmëse, si arsimi, shëndetësia dhe mbrojtja sociale. Dënimet e papërshtatshme për të miturit në konflikt me ligjin, ka gjasa që t'i dëmtojnë rëndë ata për shkak të moshës, pasi sistemi i drejtësisë për të miturit, duhet të jetë i orientuar drejt qëllimit të edukimit, rehabilitimit dhe zhvillimit të tij.² Fëmijët e dyshuar ose të akuzuar për një vepër penale, kanë të drejtën e një gjykimi të shpejtë dhe përfitojnë të njëjtat garanci si çdo person tjetër në konflikt me ligjin, megjithëse të miturit në konflikt me ligjin janë veçanërisht të

¹ Estimating the number of children deprived of liberty in the administration of justice, botim i UNICEF, f.4.

² Xhafo J, "I mituri dhe procesi penal", 2012, f.167.

cenueshëm dhe për këtë arsye, kanë nevojë për mbrojtje shtesë³ sikurse është prania e përfaqësuesit ligjor dhe e psikologut asistues. Në vitin 2017, në vendin tonë është miratuar ligji nr. 37/2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur” (në vijim KDPM), si një akt ligjor i veçantë për shkak të përmbajtjes së tij materiale dhe njëkohësisht procedurale, duke përfshirë të gjitha dispozitat për të miturit nga Kodi Penal, Kodi i Procedurës Penale, ligji për të Drejtat e Fëmijës dhe Mbrojtjen e tyre, ligji për të Drejtat dhe Trajtimin e të Dënuarve me Burgim dhe të Paraburgosurve, në vështirimin e të cilit, aplikimi i dënimit me burgim i të miturve ka standarde më të larta krahasimisht me të rriturit e që do të trajtohen në vijim në këtë punim.

Zgjedhja e kësaj teme për trajtim lidhet me faktin se sistemi i dënimit me burgim për të miturit ndesh problematika në zbatimin në praktikë për shkak të formulimit të nenit 97 të KDPM, veçanërisht nëse mbajmë parasysh se për të miturit synohet një drejtësi miqësore, duke e parë dënimin me burgim si mundësinë e fundit, ku autoritetet shtetërore duhet t’i kushtojnë vëmendje alternativave të dënimit, për të mbrojtur interesin më të lartë të fëmijës, interes të cilin prindërit, organet kompetente dhe gjykatat, në vendimet e veprimtarinë e tyre, duhet ta kenë prioritet të domosdoshëm dhe nga i cili nuk duhet deroguar.

2. Kuadri teorik dhe konceptual

Mbrojtja e të drejtave të fëmijëve përbën një nga politikat shoqërore kryesore të shtetit shqiptar.⁴ Në themel të këtyre lloj politikash, sigurisht që janë parimet themelore kushtetuese, të Konventës së OKB-së “Për të drejtat e fëmijës” dhe të instrumentave të tjerë ndërkombëtarë⁵, të cilat njëzëri theksojnë se “*fëmijët, për shkak të veçorive të moshës, të mungesës së pjekurisë fizike dhe intelektuale, kanë nevojë për vëmendje të shtuar nga familja dhe institucionet shtetërore.*” Kuptimi i gjendjes aktuale të drejtësisë për fëmijët është thelbësor për të tërhequr vëmendjen tek masat e menjëhershme dhe afatgjata që duhen zbatuar për të parandaluar delikuecën e të miturve

³ Manual mbi të drejtën europiane në lidhje me të drejtat e fëmijëve, botim i Agjencisë së Bashkimit European për të Drejtat Themelore dhe Këshillit të Evropës, 2015, aksesuar në faqen

https://www.echr.coe.int/documents/handbook_rights_child_eng.pdf, më datë 22.3.2026, f.195.

⁴ Neni 54, pg.1 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, i cili parashikon se “*Fëmijët, të rinjtë, gratë shtatzëna dhe nënat e reja kanë të drejtën e një mbrojtjeje të veçantë nga shteti.*”

⁵ Shiko përshembull Udhëzimet e Këshillit të Europës për Drejtësinë Miqësore për Fëmijët.

dhe për të garantuar respektimin e të drejtave të të miturve në konflikt me ligjin, përfshirë sigurinë dhe mirëqenien e tyre.

Një vëmendje e veçantë i është kushtuar të miturve në konflikt me ligjin, duke përmirësuar sistemin e drejtësisë për ta me standardet ndërkombëtare, ku qëllimi i dënimit të të miturit është rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale ose i kryerjes së një veprë tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje⁶.

Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur ka përcaktuar qartësisht se dënimet për të miturit janë dënimet jo me burgim dhe dënimi me burgim, ku përparësi merr dënimi jo me burgim, nisur kjo edhe nga vetë mënyra e formulimit të nenit 95 të KDPM, i cili në pg.1 cilëson: *“Dënimet për të miturit janë dënimet (i) jo me burgim dhe (ii) dënimi me burgim”*. Rëndësi të veçantë për fëmijët në procedimet penale në ngarkim të tyre, paraqet e drejta që informacioni mbi akuzat penale t'i shpjegohet si fëmijës ashtu edhe prindërve në një mënyrë që ata ta kuptojnë saktësisht akuzën, e drejta për t'u pyetur vetëm në prani të avokatit/prindërve ose personave të besuar si dhe realizimi i procedurave të shpejta e në prani të psikologut asistues.⁷ Prania e detyrueshme e psikologut në proceset me të mitur, parashikohet edhe nga neni 6 i Kodit të Familjes, i cili ka këtë mënyrë formulimi: *“Në çdo procedurë që i përket të miturit, prania e psikologut është e detyrueshme për të vlerësuar thëniet e të miturit në përputhje me zhvillimin mendor dhe situatën e tij sociale”*. Roli i psikologut asistues është i rëndësishëm për të eliminuar frikësimin ose ndrojtjen e të miturit nga procesi dhe përbën një detyrim që përfshin si të miturin në konflikt me ligji, ashtu edhe të miturit viktimë dhe/apo dëshmitar.

3. Korniza normative e dënimit me burgim të të miturve sipas KDPM

Sistemi shqiptar i drejtësisë penale për të mitur është ndërtuar mbi një koncept që është plotësisht i ndryshëm nga ai i të rriturve. E drejta penale tradicionale e koncepton dënimin si mënyrë ndëshkimi, ndërsa legjislacioni për të miturit përqëndrohet mbi mbrojtjen e interesit më të lartë të fëmijës, rehabilitimin, riedukimin dhe riintegrimin e tij në shoqëri. Ky drejtim nuk është vetëm një zgjedhje legjislative, por edhe pasojë e harmonizimit të legjislacionit shqiptar me standarde

⁶ Merkaj T. *“Komentari i Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur, i interpretuar me praktikë gjyqësore”*, 2020, f. 453.

⁷ Udhëzimet e Këshillit të Europës për Drejtësinë Miqësore për Fëmijët, seksionet IV.A.1.5; C (30); D (4); D (5).

ndërkombëtare për drejtësinë ndaj të miturve, sepse prindërit, organet kompetente dhe gjykatat, në vendimet dhe veprimtarinë e tyre, duhet të konsiderojnë parësore interesin më të lartë të fëmijës.

Në nenin 95, KDPM parashikon llojet e dënimeve për të miturit me këtë mënyrë formulimi: “1. Dënimet për të miturit janë dënimet jo me burgim dhe dënimi me burgim. 2. Në dënimet jo me burgim përfshihen: a) kufizimi i lirisë; b) qëndrimi në shtëpi; c) gjoba; ç) kryerja e një pune me interes publik; d) ndalimi për kryerjen e një veprimtarie; dh) përmbushja e detyrimeve të caktuara.” Drejtësia penale nuk është vetëm për të ndëshkuar, por për t’i ndihmuar të miturit të rikthehen në shoqëri. Qëllimi është riintegrimi i të miturit në shoqëri dhe parandalimi i rrezikut për përsëritjen e sjelljes kriminale edhe në të ardhmen, duke u bërë i mituri një qytetar i denjë i të ardhmes. Për këtë arsye KDPM “preferon” dënimet jo me burgim për të miturit dhe se heqja e lirisë duhet të aplikohet vetëm nëse nuk ka alternativë të ndryshme, pasi çdo opsion tjetër është i pamjaftueshëm për ta arritur qëllimet e dënimit.

Parimi që burgimi është masa e fundit që duhet të aplikohet ndaj një të mituri, përbën një nga shtyllat themelore të sistemit shqiptar të drejtësisë penale për të mitur, parim i cili duhet të shihet në të njëjtin prizëm edhe për të rriturit, duke përfituar për të sjellë në vëmendje se Rekomandimi i Këshillit të Europës nr. R(99) 22 i Komitetit të Ministrave për shtet anëtare në lidhje me mbipopullimin e burgjeve, cilëson se dënimi me burgim duhet të zbatohet kur çdo masë apo sanksion tjetër do të ishte i papërshtatshëm për shkak të rëndësisë së veprës.

Ligjvënësi ka shkuar përtej thjesht përsëritjes së parimit në nivel deklarativ se dënimi me burgim i të miturve duhet të shihet si masa e fundit që duhet të aplikohet. Ai ka vendosur kushtet materiale për lejueshmërinë e dënimit me burgim ndaj tyre. Sipas nenit 97 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur, burgimi ndaj një të mituri mund të zbatohet në rast se ai ka kryer një vepër penale për të cilën minimumi i dënimit të parashikuar është 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale dhe shkallës së fajësisë.

Nga pikëpamja gjuhësore, formulimi i nenit 97, pika 1 të KDPM është i qartë. Ligjvënësi nuk ka përdorur shprehjen “vepër penale për të cilën mund të caktohet dënim 7 vjet burgim” dhe as shprehjen “vepër penale për të cilën dënimi mund të arrijë 7 vjet”. Përkundrazi, dispozita i referohet shprehimisht veprës penale “për të cilën minimumi i dënimit të parashikuar është 7 vjet”. Kjo do të thotë se

kriteri lidhet me minimumin ligjor abstrakt të sanksionit penal të parashikuar nga dispozita përkatëse e pjesës së posaçme të Kodit Penal, jo me mundësinë që gjykata, në procesin e individualizimit të dënimit, të caktojë konkretisht një dënim prej 7 vjet ose më shumë. Një interpretim i kundërt, sipas të cilit do të mjaftonte që brenda marzhit të dënimit të ekzistonte mundësia teorike e caktimit të një dënimi prej 7 vjetësh, do të ishte interpretim zgjerues në dëm të të miturit. Ai do ta zëvendësonte kriterin ligjor “minimumi i dënimit të parashikuar” me një kriter tjetër, të papërcaktuar nga ligji dhe do ta zgjeronte në mënyrë të pajustificuar fushën e aplikimit të burgimit ndaj të miturve.

Ky interpretim përforcohet edhe nga leximi sistematik i KDPM-së. Neni 15 i këtij Kodi parashikon se arrestimi, ndalimi ose burgimi i një të mituri nuk zbatohet nëse qëllimi mund të realizohet përmes një mase më të butë dhe se këto masa përdoren vetëm si mjet i fundit. Ndërkohë, neni 93 përcakton nga ana tjetër se qëllimi i dënimit të të miturit është rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale, ndërsa neni 94 urdhëron gjykatën që, gjatë gjithë procesit të marrjes së vendimit, të mbajë parasysh se dënimi me burgim i të miturit është mjeti i fundit i mundshëm.

Për rrjedhojë, neni 97, pika 1 i KDPM, nuk mund të lexohet si një dispozitë që lejon burgimin sa herë që gjykata e konsideron të përshtatshëm brenda marzhit të dënimit. Përkundrazi, ai është një dispozitë garantuese që vendos një pengesë paraprake ligjore ndaj burgimit të të miturit. Vetëm nëse minimumi ligjor i figurës së veprës penale është të paktën 7 vjet, gjykata mund të kalojë në fazën e dytë të analizës, pra të shqyrtojë nëse burgimi është konkretisht i nevojshëm për shkak të natyrës së veprës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore dhe shkallës së fajësisë.

I njëjti përfundim mbështetet edhe nga interpretimi teleologjik i nenit 97, pika 1 të KDPM. Ky Kod është ndërtuar mbi parimin se reagimi penal ndaj të miturit në konflikt me ligjin duhet të jetë sa më pak represiv dhe sa më shumë edukues, rehabilitues dhe riintegruues. Qëllimi i dënimit ndaj të miturit, sipas nenit 93 të këtij Kodi, nuk është ndëshkimi në kuptimin klasik represiv, por rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale. Në këtë kontekst, pragu 7 vjeçar i parashikuar nga neni 97, pika 1 i KDPM-së ka funksion të qartë seleksionues dhe garantues. Ai synon të kufizojë përdorimin e burgimit vetëm për ato figura penale të cilat ligjvënësi i ka vlerësuar me rrezikshmëri të lartë abstrakte, duke e shprehur këtë vlerësim jo vetëm në maksimumin e dënimit, por edhe në minimumin ligjor të sanksionit penal. Po të pranohej interpretimi

se mjafton që diapazoni i dënimit të përfshijë teorikisht edhe masën prej 7 vjet burgim, atëherë filtri i vendosur nga neni 97, pika 1, do të humbiste funksionin e tij kufizues. Në këtë mënyrë, fusha e aplikimit të burgimit ndaj të miturve do të zgjerohej ndjeshëm, duke përfshirë edhe vepra penale për të cilat ligjvënësi ka parashikuar minimum ligjor më të ulët se 7 vjet. Një rezultat i tillë do të binte ndesh me qëllimin e KDPM dhe me parimin se heqja e lirisë ndaj të miturit mbetet mjeti i fundit.

Jo vetëm që dënimi me burgim ndaj të miturve nuk mund të zbatohet për vepra penale që minimumi i tyre nuk parashikon dënimin 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale dhe shkallës së fajësisë, por as bashkimi i dënimeve ndaj të miturve nuk mund të jetë më shumë se 12 vjet burgim. Në një ilustrim nga praktika gjyqësore⁸, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, përpos se ka konfirmuar atë çka është elaboruar më sipër në këtë punim, ka qartësuar edhe se kufiri i nenit 97 nuk mund të neutralizohet as nëpërmjet mekanizmit të bashkimit të dënimeve, pasi për të miturin dënimi me burgim nuk mund të jetë më shumë se gjysma e dënimit që parashikohet për veprën penale të kryer, por jo më shumë se 12 vjet. Në rastet e marra në shqyrtim, të miturit ishin akuzuar e dënuar për disa vepra penale (jo për një vepër penale) dhe gjykatat më të ulëta kishin arsyetuar se në bashkim të dënimeve, për disa vepra penale, gjykata mund ta kalojë këtë kufi prej 12 vjetësh dënim dhe të shkojë deri tek dënimi maksimal me burgim që parashikon ligji, që është dënimi me 35 vjet burgim. Ndërkohë që Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, ka mbajtur në vazhdimësi qëndrimin e kundërt, se kufiri maksimal i dënimit me burgim prej 12 vjetësh është kufizim që nuk i referohet vetëm masës së dënimit me burgim që jepet në rastin kur i mituri deklarohet fajtor për kryerjen e një vepre penale por, i referohet edhe masës përfundimtare të dënimit me burgim në bashkim të dënimeve në aplikim të nenit 55 të Kodit Penal, në rastit kur i mituri deklarohet fajtor për kryerjen e disa veprave penale.

4. Qasja metodologjike

Në arritjen e përfundimit logjik se dënimi me burgim i të miturve mund të jepet nga gjykata vetëm nëse vepra penale e parashikuar nga pjesa e posaçme e Kodit Penal parashikon një minimum dënimi prej 7 vjetësh dhe burgimi është konkretisht i nevojshëm për shkak të natyrës së veprës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore dhe shkallës së

⁸ Vendimet e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë nr.00-2024-1661 (249), datë 15.10.2024, nr.00-2025-374 (59), datë 27.2.2025 dhe 00-2026-632 (107), datë 9.6.2026.

fajësisë, është përdorur qasja metodologjike e disa llojeve të interpretimeve të ligjeve penale. Interpretimi përbën metodën me anë të të cilës zbulohet dhe përcaktohet drejt përmbajtja e normës juridiko-penale, elementët juridik që përbëjnë figurën e veprës penale, qëllimin dhe kufijtë e veprimit të saj, nëpërmjet operacioneve intelektuale⁹. Interpretimi i ligjit penal i shërben parimit të mbrojtjes së ligjshmërisë, pasi bëhet me qëllim për të parandaluar gabimet, subjektivizmat apo arbitraritetin në zbatimin e tij.

Fillimisht është përdorur interpretimi literal i normës (i nenit 97 të KDPM), i cili lidhet me interpretimin e përmbajtjes së normës vetëm nga fjalët konkrete, saktësisht të përdorura në të. Në lidhje të plotë me këtë lloj interpretimi, është vijuar me ndërthurjen e tij me interpretimin teleologjik, i cili është ai lloj interpretimi që plotëson mangësitë e interpretimit literal. Nëpërmjet interpretimit teleologjik nxirret kuptimi i brendshëm i normës, përmes nxjerrjes së qëllimit të vetë asaj (normës). Në përfundim, është përdorur edhe interpretimi sistematik, i cili është mënyra e zbulimit të përmbajtjes së normës juridike nëpërmjet ballafaqimit të saj me norma të tjera të KDPM apo kodeve/ligjeve të tjera.

Përdorimi i tre llojeve të interpretimeve (literal, teleologjik e sistematik), është paraqitur i nevojshëm në mënyrë që të kuptohet qasja e legjislatorit ndaj aplikimit të dënimit me burgim për të miturit në konflikt me ligjin, duke i dhënë përparësi dënimeve jo me burgim për ta. Vlerësohet me vend se kjo është fryma tërësore e KDPM.

5. Të dhëna statistikore mbi burgimin e të miturve

Sipas Studimit Global të OKB¹⁰-së të vitit 2019 mbi fëmijët e privuar nga liria, 160 000 deri në 250 000 fëmijë mbaheshin në paraburgim ose qendra ndalimi në vitin 2018 në ditë të caktuara dhe afërsisht 410 000 fëmijë u mbajtën në qendra paraburgimi (para gjykimit) dhe në burgje gjatë gjithë vitit.

Ndërkohë, shkalla e delikuencës së të miturve në SHBA¹¹ ka rënë gjatë viteve të fundit, megjithëse shifrat mbeten të larta. Raporti Kombëtar i vitit 2022 thekson se shkalla e arrestimeve të të miturve ra me 58% midis viteve 1999 dhe 2019. Pavarësisht kësaj rënieje, sistemi i drejtësisë trajtoi rreth 723 000 raste që përfshinin të mitur në vitin 2019. Në fakt, në një ditë të zakonshme të vitit 2020, rreth 36

⁹ Muçi Sh., “*E drejta penale*”, Pjesa e Përgjithshme, 2007, f.52.

¹⁰ Estimating the number of children deprived of liberty in the administration of justice, botim i UNICEF, f.4.

¹¹ Ackerman E., Magram J., Kennedy T.D., “*Systematic review: Impact of juvenile incarceration*”, f.1.

000 të mitur mbaheshin në institucione korrektuese për të mitur në të gjithë vendin. Për më tepër, statistikat mbi burgosjen e të miturve tregojnë një pabarazi të theksuar midis djemve dhe vajzave, pasi është konstatuar se gjasat që djemtë të burgosen janë shumë më të mëdha sesa ato të vajzave.

Sa i përket vendit tonë, sipas Institutit të Statistikave¹², numri i të miturve të dyshuar për kryerjen e një veprë penale në harkun kohor 2022-2024, ka ardhur duke u rritur dhe ka variuar nga 4.6% deri në 5.1% në krahasim me të dyshuarit madhor. Ndërkohë, dënueshmëria e të miturve ka ardhur në rënie, nga 219 të mitur të dënuar në vitin 2022, në 186 në vitin 2023 dhe 177 të dënuar të mitur për vitin 2024. Në strukturën e 177 të dënuarve të mitur për vitin 2024, veprat penale me peshën më të madhe janë vjedhja (36.7%) dhe shkelja e rregullave të qarkullimit rrugor (24.3%). Kjo do të thotë se pjesa dërrmuese e të miturve të dënuar, nuk lidhen me vepra penale të rënda dhe tregon se kufiri minimal i nenit 97, pg.1 i KDPM nuk duhet të jetë një dispozitë teorike, por duhet të zbatohet detyrimisht në praktikë.

Këto të dhëna statistikore përgjithësisht tregojë një perspektive të caktimit të masave të sigurimit arrest në burg ose të dënimit me burgim të të miturve, ndërkohë që instrumentat ndërkombëtare, të inkuorporuara edhe në ligjet e brendshme, i japin prioritet dënimeve jo me burgim për të miturit në konflikt me ligjin. Një qasje e tillë vjen në përputhje edhe me zhvillimin psiko-emocional të të miturve, të cilët për shkak të moshës së tyre, nuk kanë arritur pjekurinë që ka një person i rritur.

Gjithashtu, dënimet e papërshtatshme për të mitur, duke i vendosur ata në institucione penitenciare, duket se kanë ndikim thelbësor në mirëritjen e tyre pasi studimet kanë treguar se burgimi gjatë adoleshencës mund të krijojë pasoja afatgjata dhe të kufizojë mundësitë për të zhvillim të të miturve të dënuar¹³. Në këtë kontekst, duhet të merren të gjitha masat që nëse një i mitur mbahet i parabugosur ose dënohet me burgim, roli i psikologut duhet të jetë thelbësor gjatë kësaj periudhe dhe të trajtohet me seriozitetin e duhur, duke u bërë një plan individual i trajtimit të të miturve në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të Mitur.

6. Përfundime dhe vlerësime

Garancitë shtesë të përcaktuara nga legjislatori në KDPM në lidhje me dënimin me burgim të parashikuar nga neni 97 i tij, janë taksative

¹² Statistikat e krimeve dhe drejtësisë penale, botim i INSTAT, f.29, 48, 54.

¹³ Ackerman E., Magram J., Kennedy T.D., “*Systematic review: Impact of juvenile incarceration*”, f.10.

dhe të detyrueshme për gjykatën në çdo rast. Mund të aplikohet dënimi kryesor me burgim ndaj të miturit në konflikt me ligjin vetëm për vepra penale për të cilat minimumi i dënimit të parashikuar nga Kodi Penal është 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale dhe shkallës së fajësisë.

I duhet kushtuar prioritet dënimeve kryesore jo me burgim për të miturit, pasi dënimi me burgim i tyre, mund të sjellë pasoja afatgjata në zhvillimin e tyre.

Statistikat botërore tregojnë se një numër i lartë i të miturve janë proceduar penalisht, duke u mbajtur në paraburgim apo në burgim, masa këto që mund të kenë ndikuar edhe kufizimin e mundësive të zhvillimit të tyre në vijim.

7. Referenca

- Legjislacioni:

1. Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur;
2. Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë;
3. Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë;
4. Konventa e OKB “Për të Drejtat e Fëmijës”.
5. Udhëzimet e Këshillit të Europës për Drejtësinë Miqësore për Fëmijët;
6. Rekomandimi CM/Rec (2008) 11 mbi Rregullat Evropiane për Shkelësit e Mitur që i Nënshetrohen Sanksioneve ose Masave, 5 nëntor 2008.

- Vendime gjyqësore:

1. Vendim i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë nr.00-2024-1661 (249), datë 15.10.2024,
2. Vendim i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë nr.00-2025-374 (59), datë 27.2.2025;
3. Vendim i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë 00-2026-632 (107), datë 9.6.2026.

- Literaturë:

1. Merkaj T. “Komentari i Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur, i interpretuar me praktikë gjyqësore”, Botimet Morava, Tiranë, Dhjetor 2020, fq. 453;
2. Xhafo J, “I mituri dhe procesi penal”, Monografi, Geer 2012;
3. Manual mbi të drejtën evropiane në lidhje me të drejtat e fëmijëve, botim i Agjencisë së Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore dhe Këshillit të Evropës, 2015;

4. Cipriani D, “*Children rights and the minimum of age for criminal responsibility. A global perspective*”, Ashgate publishing, Londër 2009;
5. Ackerman E., Magram J., Kennedy T.D., “*Systematic review: Impact of juvenile incarceration*”;
6. Estimating the number of children deprived of liberty in the administration of justice, botim i UNICEF;
7. Statistikat e krimeve dhe drejtësisë penale, botim i INSTAT.